

11

ΑΝΑΓΡΑΦΗ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΗ
ΤΩΝ ΑΠΟ ΧΡΙΣΤΟΥ ΑΡΧΙΕΡΑΤΕΥΣΑΝΤΩΝ
ΕΝ ΤΗ ΝΗΣΩ, ΑΝΔΡΩ,

ΑΠΟ ΖΩΪ ΛΟΥ (362) ΜΕΧΡΙ ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ († 1889)
ΚΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΠΕΡΙ ΑΥΤΩΝ

Α

ΖΩΪ ΛΟΣ
(362)

Ὁ πρῶτος γνωστὸς ἡμῖν ἐπίσκοπος τῆς νήσου Ἐνδρου ἀκμάσας κατὰ τὰ μέσα τοῦ Δ' αἰῶνος. Ὁ Ζωΐλος μετέσχε τῆς ἐν Ἀλεξανδρεία τῷ 362 συγκροτηθείσης Συνόδου, ἣτις συνῆλθε πρὸς διαρρύθμισιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἐν ἀνωμαλίᾳ περιελθόντων λόγῳ τῆς γνωστῆς πολιτείας τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου (360—362). Εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς Συνόδου ταύτης φέρεται ὑπογεγραμμένος ὁ Ζωΐλος, τυγχάνων ὁ ἀρχαιότατος πάντων τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν ἐπισκόπων τῶν Κυκλάδων νήσων¹.

Ἐπάρχει ἐν Ἐνδρῳ τοπωνυμία «Στοῦ Ζωΐλου»².

Β

ΠΑΛΛΑΔΙΟΣ

Ὁ δεῦτερος μετὰ τὸν Ζωΐλον γνωστὸς τῆς Ἐκκλησίας Ἐνδρου ἐπίσκοπος, ἀκμάσας ἕνα περίπου αἰῶνα μετὰ τὸν Ζωΐλον. Φέρεται

1. Philippi Labbei — Gabr. Cossarti. Sacrosancta Concilia, Parisii, 1671, τ. β' σ. 810 καὶ 819 ἔνθα κεῖται: Ζωΐλος Ἐνδρουμηνᾶς, Ἀντίφρων, ὅπερ προδήλως διορθωτέον εἰς Ζωΐλος Ἐνδρου, Μηνᾶς Ἀντίφρων. Ὁρθῶς κεῖται ἐν τῇ λατινικῇ μεταφράσει: Zoilus Andro, Menas Antiphrogum, Ἐπιθι καὶ Mansi, Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio... τ. Δ', ἐν Φλωρεντίᾳ, 1759, σ. 353—354. — Δημητρίου Π. Πασχάλη, Ἱστορία τῆς νήσου Ἐνδρου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς, τ. Α' ἐν Ἀθήναις, 1925, σ. 445—7. — Τοῦ αὐτοῦ, Νομισματικὴ τῆς ἀρχαίας Ἐνδρου, ἐν «Διεθνείᾳ Ἐφημ. τῆς Νομισματ. Ἀρχαιολογίας», τ. Α', σ. 343 καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ τεύχει, σ. 45. — Νικ. Α. Βέη, ἐν Βυζαντινοῖς Χρονικοῖς Πετροπολέως, ἔτ. 1914, σ. 210.

2. Δημητρ. Π. Πασχάλη, Ἐνδρου Τοπωνυμικόν. Ἀνέκδοτον.

συνυπογεγραμμένος ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ Λέοντος τοῦ Α' τῷ 459 συγκροτηθείσης Συνόδου. Ἡ Σύνοδος ἦτο τοπική, εἰς ἣν προσήλθον 73 ἐπίσκοποι. Τούτων δὲ τὰ ὀνόματα εὐθνηταὶ ἐν ἐγκύκλιῳ περὶ τῆς Συνόδου ταύτης ἐπιστολῇ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γενναδίου Α', φερούση συνυπογεγραμμένους τοὺς εἰς τὴν Σύνοδον ἐκείνην, κατὰ τῶν σιμωνιακῶν συστάσαν, παρενθεθέντας ἐπισκόπους, ἐν οἷς καὶ ὁ *Παλλάδιος, ἐπίσκοπος Ἄνδρου*. Εὐθνηταὶ δ' ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Γενναδίου, ὅσον τοῦλάχιστον οἶδαμεν, τὸ πρῶτον δημοσιευομένη παρὰ τῷ Lambecius (Commentarii de Bibliotheca Caesarea Vindobonensi, τ. VII, ὁ, 888 κ. ἐ. Ἡ ὑπογραφή τοῦ Παλλαδίου φέρεται ἐν σ. 891—892). Εὐθνηταὶ δ' ἡ αὐτὴ ἐγκύκλιος τοῦ Γενναδίου Α' καὶ παρὰ *Ράλλη* καὶ *Ποιλλῆ*, ἐν Συντάγματι θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, τ. Δ', σ. 368 κ. ἐ. Ἡ ὑπογραφή τοῦ Παλλαδίου αὐτόθι ἐν σ. 372. Ἀπευθύνεται δ' ἡ ἐγκύκλιος αὐτῇ ἐπιστολῇ τοῦ πατριάρχου Γενναδίου καὶ τῆς σὺν αὐτῷ Ἁγίας Συνόδου πρὸς ἅπαντας τοὺς ὀσιωτάτους ἐπισκόπους καὶ πρὸς τὸν πάπαν Ρώμης ¹.

Γ

ΚΩΝΣΤΑΣ

Τὸ ὄνομα τοῦ ἐπισκόπου τούτου τῆς Ἐκκλησίας Ἄνδρου ἅπαντᾶ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς ἐν ἔτει 681 συνελθούσης 5' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀνα ἐπέγραφεν οὕτω: *Κώνστας, ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἄνδρου* ².

Δ

ΦΙΛΙΠΠΟΣ

Παρῆν ὁ Ἄνδρου Φίλιππος εἰς τὴν ἐπὶ Φωτίου Σύνοδον τοῦ 879—880, ἧς προεκληθεὶς μετέσχε καὶ ὁ πάπας Ἰωάννης Η' δι' ἀντιπροσώπων. Ἐν τῇ Συνόδῳ ταύτῃ, τῆς ὁποίας προήδρευεν ὁ Φώτιος καὶ τῆς ὁποίας μετέσχον 383 ἐπίσκοποι, ἐν οἷς καὶ βούλγαροι ἀντιπρόσωποι, ἐπλήλθε συμφιλώσις τις τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκ-

1. Mansi, ἐνθ. ἀν. τ. Ζ', σ. [9] 17.

2. Michaelis Le Quien, Oriens Christianus, in quatuor Patriarchatus digestus Parisiis, 1740, τ. Α'. (in fol.), σ. 943. — P. Pii Bonifacii Gams, Series episcopatum Ecclesiae Catholicae. Ratisbonae, 1873, in fo'. 448.

κλήσιος καὶ ἀνεγνωρίσθη μονοῦ θεοποιηθεῖς παρὰ πάντων ὁ Φῶτιος, ἐπιδοκιμασθείσης καὶ τῆς ἀπαγορεύσεως περὶ οἰαζήποτε προσθήκης (τίτλου) εἰς τὸ σῆμα τῆς κίστεως¹.

Ε'

Δ Ε Ω Ν

Ἦκμασε πιθανώτατα κατὰ τὸν ἔννατον ἢ τὸν δέκατον αἰῶνα. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ γινώσκουμεν ἐκ περιωθέντος μολυβδοβούλλου τοῦ Εἶνε δὲ τὸ μολυβδόβουλλον τοῦτο περιφερείας 18 χιλιοστομέτρων καὶ φέρει ἐπὶ μὲν τῆς προσθίας αὐτοῦ ἐπιφανείας σταυρὸν διηνητισμένον, ὅπισθεν δὲ τὰ ἑξῆς:

† Κ Ε [B]	† Κ (ύρι) ε [β] (ο ἢ θ)
Ε Λ Ε Ω [N]	ε (ι). Λ έ ω [ν]
Ε Π Σ Κ Ο	ἐ π (ι) σ κ ο
Π Ο Σ Α [N]	π ο σ Ἄ [ν]
Δ Ρ Ο Υ	δ ρ ο υ.

Τὸ πρωτότυπον τοῦ μολυβδοβούλλου τούτου, ὅτερ σημειωτέον εἶνε μετρίας διατηρήσεως, ἀπόκειται ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐθνικοῦ νομισματικοῦ μουσείου. Ὁ κ. G. Schlumberger ἐδημοσίευσεν περιγραφὴν τοῦ μολυβδοβούλλου κατ' ἀνακοίνωσιν πρὸς αὐτὸν τοῦ μακαρίτου Ἀχ. Ποστολάκα, ὅστις ὁμῶς ἀνέγνωσεν ἔν τισιν οὐκ ὀρθῶς, καθ' ἡμᾶς, τὴν ἐπιγραφὴν².

ΣΤ'

Α Ρ Σ Ε Ν Ι Ο Σ

Ἐν καταλόγῳ Στεφάνου Γερλαχίου, δημοσιευθέντι ἐν τῇ Τουρκογραφικῇ τοῦ Μαρτίνου Κρουσίου (σ. 506—7), ἀναφέρονται διάφοροι δια-

1. Le Quien, Oriens Christianus. τ. Α', σ. 943. Τὰ δὲ πρακτικὰ τῆς Συνόδου ταύτης βλ. εἰς τὸν Τόμον Χαράς.

2. G. Schlumberger, ἐν Revue des Etudes Grecques. τ. Β', (1889), σ. 251. — Τοῦ αὐτοῦ, Mélanges, σ. 206. — Δημητρ. Π. Πασχάλη, Νομισματικὴ τῆς νήσου Ἄνδρου, ἐν Διεθνεί Ἐφημ. τῆς Νομισματικῆς Ἀρχαιολογίας, τ. Α' (1898), σ. 358 καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ τεύχει, σ. 60. Πρβλ. Κωνστ. Μ. Κωνσταντοπούλου, Βυζαντινὰ μολυβδόβουλλα, ἐν Διεθνεί Ἐφημ. τῆς Νομισμ. Ἀρχαιολογίας, τ. Ε' (1902), σ. 202.

πρεπεῖς Ἑλληνες λόγιοι (doctit et clari viri hodiernae Graeciae), ἀκριβέ-
ζοντες κατὰ τὸ τελευταῖον τέταρτον τοῦ ΙΣ' αἰῶνος καὶ δὴ μεταξὺ τῶν
ἐτῶν 1575—1578. Μεταξὺ τούτων ὁ Γερλάχιος συγκαταριθμεῖ καὶ τὸν
ἐπίσκοπον Ἄνδρου Ἀρσένιον.

Μνεῖα τοῦ Ἀρσενίου γίνεται καὶ ἐν ἐπιστολῇ, τὴν ὁποίαν ἀπηύ-
θυνε τὴν 21 νοεμβρίου 1577 ἐξ Ἄνδρου πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει πρωτονοτάριον τῆς Μ. Ἐκκλησίας Θεοδοσίον τὸν Ζυγομα-
λᾶν Συμεὼν ἱερομόναχος καὶ ἐφημέριος τῆς ἐπισκοπῆς Ἄνδρου, ὅστις
καθ' ἡμᾶς εἶνε αὐτὸς οὗτος ὁ βρισιότερον μνημονεῖστος ἐπίσκοπος
Συμεὼν ¹. Ἦν δὲ Θεοδοσίος ὁ Ζυγομαλᾶς ἀνὴρ λόγιος καὶ συνετέλεσε
τὰ μέγιστα διὰ τῆς μετὰ τοῦ ἐν Τυβίγγη Γερμανοῦ καθηγητοῦ Μαριτί-
νου Κρούσιου (1526—1607) ἀλληλογραφίας αὐτοῦ νὰ μεταδώσῃ εἰς
τὴν Εὐρώπην πλείστας ἱστορικές, γεωγραφικές, φιλολογικές καὶ πο-
λιτειογραφικές εἰδήσεις περὶ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, ὧν πολλὰς
ἐδημοσίευσεν ὁ Κρούσιος ἑλληνιστὶ ἐν τῇ Τουρκογραφίᾳ αὐτοῦ

Τῷ 1576, μηνὶ Σεπτεμβρίῳ, ὁ Θεοδοσίος Ζυγομαλᾶς καὶ ὁ νομο-
φύλαξ τῆς μεγάλης ὡσαύτως ἐκκλησίας πρεσβύτερος Σαββαϊανὸς ἀπε-
στάλησαν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἰερεμίου Β' ἔξαρχοι εἰς τὴν Ἀνατολίην
καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου. Ὁ Θεοδοσίος Ζυγομαλᾶς συνέταξε τὸ ο-
δοιπορικὸν τῆς ἔξαρχικῆς ταύτης ἀποστολῆς, ὅπερ ἀπέστειλε μετ' ἄλλων
γεωγραφικῶν ἔργων του εἰς τὸν ἐν Τυβίγγη Στέφανον Γερλάχιον
παρακλήσει αὐτοῦ. Τὴν ἐν τῷ Αἰγαίῳ περιοδείαν ταύτην εὐρὼν χει-
ρόγραφον ἐν τῇ ἐν Στρασβούργῳ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ulrichi Obrechtii Ar-
gentiensis ἐμελέτησεν ὁ Δουκάγγιος καὶ ἰκανὰς ἐξ αὐτῆς παρέλαβε λέ-
ξεις εἰς τὸ Γλωσσάριον αὐτοῦ τοῦ παρακαμάζοντος ἑλληνισμοῦ. Ἐξέδωκε
δὲ τὸ οδοιπορικὸν τοῦτο, ὅπερ εἶνε τὸ σπουδαιότερον γεωγραφικὸν
μνημεῖον τῶν χρόνων ἐκείνων, ὁ Αἰμύλιος Λεγρᾶνδ, ἐν οἷς καὶ πλεί-
στας ὄσας ἐπιστολάς πρὸς τὸν Κρούσιον καὶ τὸν Γερλάχιον, δι' ὧν
κρίσιστα γνωστὴν εἰς τοὺς σοφοὺς τῆς Δύσεως τὴν θρησκευτικὴν, κοι-
νωνικὴν, πολιτειακὴν καὶ πνευματικὴν κατάστασιν τῶν ἑλληνικῶν χω-
ρῶν, τὸν σύνδεσμον τῆς δημώδους γλώσσης τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν
ἀρχαίαν καὶ ἀπεκάλυπτεν, ὅτι ὑπῆρχεν ἑλληνικὸς λαὸς καὶ Ἀθηναί-
διασφύζοισαι τὰ ἔρειπια τῆς ἀρχαίας εὐκλείας. Περιεργὸς θέλει φανεῖ:

1. Βλ. *Δημητρίου Π. Πασχάλη*, Συμεὼν, ἐπίσκοπος Σύρας, Τζίας, Θεο-
μίον, Τήνου. Ἐν περιοδ. «Θεολογία», τ. Γ' (1925), σ. 316—329, καὶ ἐν ἰδι-
αιτέρῳ τεύχει.

ἴσως εἰς ἡμᾶς τοὺς νεότερους μίᾳ τῶν ἐρωτήσεων τοῦ φιλελληνικωτάτου καὶ σοφωτάτου Μαρτίνου Κρουσίου, καθηγητοῦ τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς φιλολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Τυβίγγης, ἐὰν ὑπάρχωσιν ἀπόμνη αἱ πόλεις Ἀθήναι, Θεσσαλονίκη, Ἰωάνναινα, Νίκαια. Εἰς ταύτην δὲ τὴν ἐρώτησιν ἀπαντῶν ὁ Ζυγομαλάς ἐν ἄλλοις ἐκφέρει τὴν εὐχὴν: «Δῶν δὲ Θεός ποτε ἄνεσιν καὶ ἐλευθερίαν, τὴν τε εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατάστασιν». Ἡ εὐχὴ αὕτη ὑπὲρ ἐλευθέρας ἀποκαταστάσεως τοῦ Γένους εἶνε, ἐφ' ὅσον γινώσκομεν, ἡ πρώτη ἐν βίβλῳ ἀναγεγραμμένη μετὰ τὴν Ἄλωσιν ¹.

Κατὰ τὴν περιοδείαν του δὲ ταύτην ἐπισκεφθεὶς κατὰ Μάϊον τοῦ 1577 ὁ Θεοδόσιος Ζυγομαλάς καὶ τὴν Ἄνδρον, περὶ ἧς λέγει ὅτι εἶχεν ἐπίσκοπον ἱερεῖς πεντήκοντα καὶ ὀσπίτια χριστιανῶν διςχίλια, μετέβη καὶ εἰς τὴν Μονὴν τῆς Ἁγίας καὶ ἔγραψεν ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 99 κώδικος αὐτῆς τὸ ἐξῆς σημεῖωμα, ἐν ᾧ γίνεται μνεῖα καὶ τοῦ ἐπισκόπου Ἄνδρου Ἀρσενίου:

«† Τὸ παρὸν βιβλίον ὑπάρχει τῆς σεβασμίας μονῆς τῆς Παναγίας τῆς Ἁγίας τῆς ἐν τῇ νήσῳ Ἄνδρῳ, ἥτις πρότερον μὲν παλαιὰ οὔσα καὶ σημεῖον μόνον φέρουσα ναοῦ, καὶ ἄδομένη καὶ ὀνομαζομένη Ἁγία, διὰ συνδρομῆς καὶ μερικῆς δαπάνης Μακαρίου τοῦ μοναχοῦ τοῦ κατὰ κόσμον Ντελλαγραμμάτικα Δομένεγου καὶ τοῦ λογιωτάτου Στρατηγοπούλου τοῦ ἐπ' ὀνομασθέντος Στρατονίκου μοναχοῦ καὶ τῆς ἐλεημο-

1. Émile Legrand, Notice biographique sur Jean et Théodore Zygomalas. Paris, 1889. — H. Oumont, Martin Crusius, Georgios Ponsa et Théodose Zygomalas, ἐν Revue des Études Grecques τ. 10 (1897), σ. 66 κ. ἐ.—*B. A. Μυστακίδου*, Ὁ ἱερὸς κληρὸς κατὰ τὸν 15^{ον} αἰῶνα, ἐν Εἰκοσιπενταετηρίδι Κ. Σ. Κόντου, σ. 125 κ. ἐ.—*Χρυσσοστόμον Παπαδοπούλου*, Ὑπῆρξεν ὁ Ἰωάννης Ζυγομαλάς ἱερεὺς; Ἐλεγχος γνῶμης τοῦ Ἐπι. Legrand. «Βυζαντινὸς Ἀθηναῖος», ἔτ. Ε' (1911-1912), σ. 414 κ. ἐ.—*Κ. Ι. Δουβονιῶτου*, Θεοδόσιος Ζυγομαλάς. Περιοδ. «Θεολογία», τ. Α' (1923), σ. 18—40 καὶ 141-166. Πρβλ. *Κωνσταντίνου Α' τοῦ ἀπὸ Σιναίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Βυζαντίου*, Βιογραφία καὶ συγγραφαὶ ἐλάσσονες ἐκκλησιαστικαὶ καὶ φιλολογικαί, ἐκδ. ὑπὸ Θεοδ. Μ. Ἀριστοκλέους, ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1866, σ. 348.—*Ματθαίου Παραινία*, Σχεδιάσμα περὶ τῆς ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἔθνει καταστάσεως τῶν γραμμάτων ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κ]πόλεως μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς 15^{ης} ἑκατονταετηρίδος, ἐν Κ]πόλει, 1867. σ. 7 κ. ἐ.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Ἰωάννης ὁ Ζυγομαλάς καὶ Μιχαὴλ Ἐρμόδωρος ὁ Λήσταρχος. Περιοδ. Ἑλλην. Φιλολογ. Συλλόγου Κ]πόλεως, τ. ΙΑ' (1876-7), σ. 35 κ. ἐ. καὶ περὶ τῆς ἐν Κ]πόλει Πατριαρχικῆς Σχολῆς, ἐνθ. ὄν., τ. ΙΘ' (1884-5), κ. ἐ. καὶ τ. ΚΕ' (1893-4), σ. 61 κ. ἐ.

σύνης τῶν χριστιανῶν ἀνεκτίσθη καὶ ὠκοδομήθη, καὶ εἰς ὃ νῦν ὁρᾶται σήμερον δυνάμει Θεοῦ ἦλθε, μετὰ τε τοῦ πλησίον πύργου καὶ τινῶν κελλίων τῶν ἐνασκουμένων καὶ τῆς περιοχῆς τοῦ τοίχου καὶ τινῶν ἀφιερωμάτων εἰς ἀνάστασιν ταύτης τῆς θείας μονῆς τῆς Ἁγίας ἐν τῇ ἐνασκούντῃ τὴν σήμερον ἐπισκοπεύοντος Ἐπισκοποῦ τοῦ Θεοφιλοτάτου Ἐπισκόπου Ἄνδρου κυροῦ Ἀρσενίου καὶ ἡγουμενεύοντος τῇ θείᾳ ταύτῃ μονῇ τοῦ ὁσιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῦ κυροῦ Ἰωσήφ, μοναχοὶ ὡσεὶ πεντεκαίδεκα, τρέχοντες τὸν τῆς ἀρετῆς δρόμον καὶ Θεοῦ δεόμενοι ὑπὲρ τε ἑαυτῶν καὶ λοιπῶν χριστιανῶν, ἐλεημοσύνη προσέχοντες καθημέραν καὶ παρέξαι τῶν ἀναγκαιῶν διατροφῶν τῶν καθ' ἑκάστην διαπερώντων τὴν νῆσον ταύτην Ἄνδρον, ἐπεὶ ἐν ὁδῷ ἔστιν ὁ δὲ τῶν ὄλων Θεός, ὁ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τὰ πάντα παραγαγών, καὶ ταύτην αὐξήσῃ καὶ οὐδὲν ἔλαττον δείξει τῶν πάλαι ἄδομένων ναῶν εἰς δόξαν Θεοῦ, οὗ δὴ βοηθεῖα καὶ ἐγὼ Θεοδόσιος πρωινοτάριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἐξαρχικῶς τὰς νήσους διερχόμενος ἔφθασα ἔλθειν εἰς προσκύνησιν τῆς θείας ταύτης μονῆς τῆς Παναγίας μου τῆς λεγομένης Ἁγίας καὶ ταῦτα πιστωθεὶς ἐσημειωσάμην μνήμης ἕνεκα κατὰ τὸ ζ' περὶ ἔτος, μηνὶ μαίῳ, ἰνδικτιῶνος ε' ».

Τὸ ἀπὸ κοσμογονίας ζ'πέ' ἔτος (=1085) ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως 1577.

Ἀπὸ τῆς ἀλώσεως ἡ ἐκκλησία ἠρίθμει κατὰ οἴκους τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἐπαρχίας καὶ παροικίας, γινώσκουσα οὕτω τὰς προσόδους ἐκάστου ἱεράρχου ἄλλ' ἐλάχισται περιεσώθησαν ταιαῦται ἀναγραφαὶ ἐξ ὧν νὰ δυνάμεθα νὰ ὑπολογίσωμεν τοὺς κατοίκους ἐκάστης ἐπαρχίας καὶ ἐκκλησιαστικῆς παροικίας. Ἐκ τῶν ὀλίγων τοιούτων εἶνε ἡ τοῦ πρωινοταρίου τῆς Μ. Ἐκκλησίας Θεοδοσίου Ζυγομαλά, ὅστις ἐν τῷ ὡς εἴρηται ὁδοπορικῷ τῆς ἐξαρχικῆς αὐτοῦ ἀποστολῆς ἐν ἔτει 1577 σημειοῦται ὅτι ἡ Ἄνδρος, ἔχουσα ἐπίσκοπον τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος ἐνταῦθα Ἀρσένιον, εἶχε καὶ ἱερεῖς πενήκοντα καὶ οἴκους διςχιλίους. Ἐὰν δὲ κρίνωμεν ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν οἰκιῶν, συμπεραίνομεν ὅτι ἡ Ἄνδρος ἐν ἔτει 1577 εἶχε πληθυσμὸν δεκακισχιλίων περίπου κατοίκων, ἦτοι τὸν ἡμῖς περίπου τοῦ σημερινοῦ. Ἐκαλεῖτο δὲ ἡ ἀπόδοσις ἐκάστου οἴκου εἰς τὸν ἱερόκλην *ζητεία*, ἡ δὲ τῶν ἱερέων *φιλότιμον*.

Τοῦ Θεοδοσίου Ζυγομαλά ὠφζεται καὶ τὸ ἐξῆς αὐτόγραφον ἀνεκδοτον ἔγγραφο, ἀναφερόμενον καὶ τοῦτο εἰς τὴν αὐτὴν Μονὴν τῆς Ἁγίας:

«† Ἐπειδὴ ἐλθόντος μου ὡς πατριαρχικοῦ ἐξάρχου καὶ ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ ἐπισκοπῇ Ἄνδρου, καὶ παραγενομένου καὶ ἄχρι τοῦ σεβασμιωτάτου μοναστηρίου τῆς Παναγίας, τῆς λεγομένης Ἁγίας, ἔμαθον καὶ

ἐπιστώθην ὅτι ὁ ποτὲ Γερμανὸς ἱερομόναχος ἀφιέρωσε τῇ μονῇ ταύτῃ ὑπὲρ ψυχικῆς αὐτοῦ σωτηρίας ἀμπελιὸν τι καὶ ἀμπελότοπον εἰς τὴν Κατάκοilon. . . καὶ ἔκτοτε ἤδη χρόνους δέκα καὶ πλέον κατέχει τοῦτο καὶ ἔξουσιάζει ὡς ἀφιερωμένον ἡ αὐτῇ μονῇ ἤρπασε καὶ τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ἐδαπάνητε καὶ πολλά, ὡς γνώμη δοθὲν οὐ μόνον τοῦ αὐτοῦ Γερμανοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ αὐθεντιοποῦ ἐκείνου Αὐγουστῆ, ὡς καὶ ἐκυρώθη καὶ παρὰ τοῦ νῦν τοπάρχου Νικολάου Νταβόγια καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Μπατουλίνας· καὶ νῦν ἀπῆλθον ὁ Κάλλιστος ὁ μοναχός, καὶ πᾶτερ Διονύσιος, καὶ Ἰωνᾶς, καὶ. . . ζητοῦσι παράλογα θελήματα, καὶ παραβαίνουσι τοὺς κανόνας τῶν πατέρων· δι' ὅπερ γνώμη εὐλογον ἐδώκαμεν, ἵνα εἰ μὲν ἀπέλθωσιν ἐν τῷ μοναστηρίῳ αὐτῶν τῇ Ἁγίῳ, ὅπου ἡ μετάνοια αὐτῶν, καὶ ὅπου ἐτάχθησαν μέχρι τέλους τῆς ἀναπνοῆς αὐτῶν, καὶ ὅθι ἀναχωρεῖν οὐκ ἔξωσιν αὐτοῖς καλόν· ἂν δὲ ἐγκαταλείψωσι τελείως τὸ μοναστήριον αὐτῶν, καὶ περιπλανῶντες ἑαυτοὺς φυγάδες μένωσιν, ἔστωσαν κατὰ τοὺς θείους κανόνας, τῇ ἔξουσίᾳ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας γράφοντός μου, ὁ μὲν ἀφωρισμένος, οἱ δὲ ἀργοὶ ἕως οὔ. . . ἀφέντες τὰς παραλόγους ἀναχωρήσεις καὶ θελήσεις αὐτῶν, ἐπανεέλθωσιν εἰ ταύτην τὴν ἁγίαν μου . . . καὶ οἰκήσωσιν ἐν αὐτῇ, καὶ ἀποσιῶσι τοῦ ἀμπελῶνος καὶ τῆς μονῆς καὶ τοῦ νοσοῦ τοῦ ἐν αὐτῷ. Ὅμοίως καὶ τὰ παιδιά τοῦ Γερμανοῦ Θωμᾶς καὶ Γγίνης, εἰ μὲν τὸ ἀφιερωθὲν ἅπαξ τῷ θεῷ καὶ ἀνεκποίητον ἔασωπι τῇ μονῇ, εἰς μνημόσυνον πατρικὸν παὶ αὐτῶν, καλόν· ἂν δὲ ἐναντιωθῶσιν, ἀφωρισμένοι ἔστωσαν καὶ ἔξω τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἐν ἀρχία βαρεία μὴ ἐκκλησιαζόμενοι, ἕως οὔ μάθωσι μὴ ἐνοχλεῖν τοῖς ἐνασκουμένοις τῇ θείᾳ μονῇ τῆς Ἁγίας· ἅπαντα γὰρ τὰ θεῷ ἀφιερωμένα ἀνεκποίητα εἰσίν, ὡς εἶπομεν· ὀφείλει δὲ καὶ ὁ ἱερώτατος καὶ σβασμιώτατος Ἀθηνῶν, καὶ ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Ἄντρου βοηθεῖν τῇ ἀφιερῶσει ταύτῃ, καὶ πάντα ἐναντιούμενον καὶ φεύγοντα τὸν νόμον. . . ἐπὶ τούτοις γὰρ καὶ ἐγὼ ὡς πιστωθεὶς ταῦτα οὕτως ἐσημειώσαμην κατὰ τὸ ἔξω († 1577) ἕως ἡ·—μαίτου.

† Ὁ πρωτονοτάριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἕξαρχος πατριαρχικὸς Θεοδόσιος ὁ Ζυγομαλᾶς:—».

Τὸ ἔγγραφον εἶνε ἐν τισι τιφρόβρωτον, ἐτηρήσαμεν δὲ πιστῶς τὴν γραφὴν αὐτοῦ, μόνον τὰ κύρια ὀνόματα κεφαλαίοις γράμμασι σημειώσαντες.

Ἐν τῷ χωρίῳ Μελίδα τῆς Ἄνδρου σφῆζεται παλαιὸς κατ' ἀπομίμησιν τοῦ βυζαντιακοῦ ῥυθμοῦ ναός, τῷ ὀνόματι τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ τιμώμενος. Ἐν τῷ μεσονάφ τοῦ ναοῦ τούτου ὑπάρχουσι δύο ἐκ φαιοῦ μαρμάρου στρογγύλοι στύλοι, ἐπὶ τοῦ ἐτέρου τῶν ὁποίων σφῆζεται ἡ ἐξῆς κεφαλαιώδεις γράμμασιν ἐγγέγλυμμένη ἐπιγραφή:

† *Μνήσθητι Κύριε τοῦ δούλου σου Ἀρσενίου*

Ἡ χρονολογία ἀποτετριμμένη καθίσταται ἀδιάγνωστος. Πιθανῶς ἡ ἐπιγραφή αὕτη νὰ ἀφορᾷ τὸν ἐπίσκοπον Ἀρσένιον ¹.

Ὁ Ἄνδρου Ἀρσένιος φέρεται ὑπογεγραμμένος καὶ ἐν τῷ ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχίας Ἱερεμίου τοῦ Β' ἐκδοθέντι σιγίλλῳ, δι' οὗ ἡ ἐν τῷ ἀγωνύμῳ ὄρει μονὴ τῆς Λαύρας ἀναγνωρίζεται ὡς κοινοβιακὴ. Τὸ σιγίλλιον τοῦτ' φέρει χρονολογίαν ἀπὸ κοσμογονίας, ζ'πβ' (7082), ὅπερ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ χριστιανικὸν ἔτος 1574. Συνυπογράφουσι δὲ πλὴν τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίου τοῦ Β', ὁ Θεσσαλονίκης Ἰωάσαφ, ὁ Λαρίσσης Δανιήλ, ὁ Δράμας Ἰγνάτιος, ὁ Σεργῶν Νεόφυτος, ὁ Νευροκοπίου Ἰωάσαφ καὶ τελευταῖος ὁ Ἄνδρου Ἀρσένιος ².

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1207, ὅτε ἡ νῆσος Ἄνδρος ἀτελήφθη ὑπὸ τῶν φράγκων δυναστῶν, εἰς δὲ τὸν ἐπισκοπικὸν αὐτῆς θρόνον ἀνῆλθε λατῖνος ἱεράρχης, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἄνδρου ἐστερεῖτο γνησίου ποιμενάρχου μέχρι τοῦ ἔτους 1537, ὅτε οἱ Τούρκοι κατέλαβον τὴν Ἄνδρον διὰ Χαϊρεδδὴν Βαρβαρόσσα. Τότε ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία προσέβη εἰς τὴν ἀνασύστασιν τῆς βίβ' σχολασάσης ἐπισκοπῆς Ἄνδρου ³, ὁ Ἀρσένιος δὲ εἶνε ὁ πρῶτος γνωστὸς εἰς ἡμᾶς ἐπίσκοπος ὁ μετὰ τὴν Φραγκοκρατίαν καταλαβὼν τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον τῆς νήσου. Ὁ ἰσχυρισμὸς ἄρα τοῦ Hopf, ὅτι μόλις τῷ 1621 ἀνευυστήθη ἐν Ἄνδρῳ ἡ ἐπισκοπὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐλέγχεται ἀνακριβῆς.

Ζ'

Γ Α Β Ρ Ι Η Δ

Ὁ Γαβριήλ φαίνεται ὅτι διετέλεσεν ἐπίσκοπος Ἄνδρου δὶς. Ἡ πρώτη ἀρχιερατεία του ἀνάγεται πρὸ τοῦ 1608, ὡς δηλοῦται ἐκ διαφόρων ἐγγράφων, ἐν οἷς μνεῖα γίνεται τοῦ Γαβριήλ ὡς ἐπισκόπου Ἄνδρου κατὰ τὰ ἔτη 1583, 1585, 1589, 1595 καὶ 1599. Ἐν σημειώματι τοῦ κώδικος τῆς ἐν Γαυρείῳ μονῆς τῆς Ἁγίας ἀναγινώσκομεν:

1. Δημητρ. Π. Πασχάλη, Χριστιανικὴ Ἄνδρος — Andros Sacra, ἐν «Δελτίῳ τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας», τ. Β' (1925), σ. 23 κ. ἑ. καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ τεύχει.

2. Ἄλ. Λαυριώτου, Ἀνέκδοτα σιγίλλια Ἱερεμίου πατριάρχου. «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», ἔτ. ΙΒ' (1892), σ. 356.

3. Notitia XI, 217, ἐν H. Gelzer, Ung. und ungen. veröf. Texte der Notitiae episcoporum. — Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως, Κατάλογοι ἐπισκοπῶν, ἐν περιόδ. «Μουσείον καὶ Βιβλιοθήκη τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς Σμύρνης», περιόδ. Β', ἔτ. Α', σ. 76.

«1589—νοεμβρίου 14—ἐν τῇ Ἄνδρῳ.

† Προκαθημένου τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου τῆς ἀγιωτάτης ἐπισκοπῆς ἁγίου ναοῦ Γαβριὴλ προσήλθεν ἡ κεφαλή ἀνέρα τοῦ ποιη-
μάστου Παύλου Διαπούλη... ἀφίνει καὶ παριδίδει ὅλα τὰ πρᾶγματα
ὅπου ἔχει εἰς τὴν Φερόη... τὸ καθισματάκι ὁποῦ εἰσίσκεται μετόχι τῆς
Ἁγίας... τὰ δὲ ἄλλα πάντα νὰ εἶνε τοῦ μοναστηρίου, ἦγον μετὰ τὸν
θάνατόν της, καὶ εἰξητάζεται αὐτὴ νὰ ἴνε εἰς τὸ μοναστήρι ὑποκλητῆ
καὶ μονάζουσα, καὶ τὸ ἐργόχειρόν της, ἦγον τὴν ῥοκάν της, λινάρι καὶ
βαμβάκι τοῦ μοναστηρίου... καὶ διὰ πίστωσιν τῆς ἀληθείας ἐγένετο τὸ
παρόν».

Ἐν ἔτει 1608 ὁ ἐπίσκοπος Γαβριὴλ ἀνεκαίνισε τὴν ἐν Ἄνδρῳ
μονὴν τῆς Παναχράντου, πρώην ὠν Ἄνδρου τότε, κατὰ σφοδρὴν
ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ ἐπιγραφὴν. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἐγγεγλυμμένη ἐπὶ μαρ-
μάρου, ὅπερ ἀνάκειται ἐνφοδομημένον ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ τῷ εἰσιόντι
τοίχου τοῦ ναοῦ τῆς μονῆς, βρισθούσα δὲ ἀνορθογραφῶν,
εἶνε κεχαραγμένη χαρακτῆροι γραμμάτων κεφαλαιώδεσι καὶ ἔχει ὧδε :

τῶν κτητόρων

*ἀνακαινίστη ἐκ βάρου τοῦ προῦ θεοφιλεστάτου
Ἄνδρου Γαβριὴλ ἐτελιόθη εἰς τοὺς 6 ὀκτωβρίου
διὰ σινδρομῆς καὶ κόπου Γερμανοῦ ἱερομονάχου
καὶ μοναχόν. 1608 μηνὶ ὀκτωβρίου. 14. ἡμέρα
παράσκεβι, ὥρα τετάρτη».*

Μνεῖα τοῦ Ἄνδρου Γαβριὴλ γίνεται καὶ ἐν ἐγγράφῳ συνοψίζοντι
τὰς περὶ τῆς μονῆς Παναχράντου παραδόσεις, οὗτινος ἀγνωστος
ὁ γράψας καὶ ὅπερ καταλήγει ὧ: ἐξῆς : «*Μετὰ ταῦτα δὲ ἐγένεν ὁ
θεῖος καὶ πάνσεπτος ναός, θαυμάσιος εἰς τὴν τέχνην, ἡγουμενεύ-
οντος Γερμανοῦ, ἐπισκοπεύοντος δὲ Γαβριὴλ, ὡς φαίνεται εἰς τὰ
κίονια τοῦ τέμπλου».*

Ἐν ἀρχῇ δὲ τοῦ κτητορικοῦ κώδικος τῆς μονῆς σφύζει τὸ ἐξῆς
σημείωμα :

«† ἐν τῷ χιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ πεντηκοστῷ πρώτῳ ἐγένετο ὁ παρ-
ρόν κώδικας τῆς ἱεράς καὶ σταυροπλαγιακῆς μονῆς τῆς Παναχράντου.
ἡ αἰτία ὁποῦ ἐγγόνει ὑπάσχει οὕτως· ἐπειδὴ καὶ ἀρχαῖος κώδικας οὐχ
ἦν τὸν ἵνα διαγγέλη περὶ ποίος ἦν ὁ πρώτος κτήτωρ τῆς οὐτή-
σης μονῆς τοῦτω εἰς ὑμᾶς ὑπάσχει ἄδολον νῦν εἰς τὴν δευτέραν
ἀνακαινίσειν θέλω φανερώσω τὴν αἰτίαν λαβόν, ἐκ τοῦ μαρμάρου
ὅπου εἶναι εἰς τὸν ἄρμα καθῶς διάλαμβάνη εἰς τοὺς 1608 νὰ ἀνακαι-
νήσθῃ διὰ ἐξόδων τοῦ θεοφιλεστάτου ἐν μακαρία τῇ λήξει γενομένου

ἐπισκόπου ἄνδρου κυροῦ γαβριήλ, σινδρομῆ δὲ καὶ κόπου τοῦ ἐν ἱερομονάχῳ γεοριμανοῦ καὶ καθηγοιμένου τῆς ὑμετέρας μονῆς ἱερομονάχου φυμῆ¹ καὶ μοναχῶν ἐτη δὲ ἀνορθεν τῆς ἔξω πόρτας λέγει πῶς εἰς τοὺς 1602 ἔθεν ὁ καθεὶς ἑκαστον ἡμέτη ὁ πατριάρχης.

Ἐν τῷ ὑπερθύρω τοῦ ἐν τῇ μονῇ τῆς Παναχράντου ναοῦ τῆς Κοιμῆσεως τῆς Θεοτόκου, ὅστις εἶνε μικρὸς μὲν, ἀλλὰ παρέχει εἰκόνα καλλιόστην τοῦ βυζαντιακοῦ ὄρθου ἐν πλουσιωτάτῳ διακόσμῳ, σφῆξεται ἐνφοδομημένη πλάξ μαρμαρίνη, ἐφ' ἧς ἀνάγλυφος παρᾶστασις τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου. Παρίστανται δ' ἐν τῷ ἀναγλίφῳ ἔνθεν μὲν ἡ Παρθένος γονυπετής, ἐτέρωθεν δ' ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ προσσφύρων τὸ κρίνον. Πλὴν δ' ἄλλων ἐν τῷ ἀναγλύφῳ τούτῳ ἐπιγραφῶν, διὰ πολλῶν βραχυγραφικῶν σημείων γεγραμμένων κατὰ τὸ παρὰ Βιζυντινοῖς ἔθος, καὶ περὶ ὧν διαλαμβάνομεν ἐν ἰδίῳ περὶ τῆς μονῆς Παναχράντου φρονίσματι, ὑπάρχει καὶ ἡ ἔξῃς ἔμμετρος ἐπιγραφή, ἐν ἧ γίνεται μνεῖα τοῦ ἐπισκόπου Γαβριήλ:

*Γαβριήλ παμμέγιστε σὸν τῇ μητρὶ τοῦ βασιλέως
πρεσβεύσατε ὑπὲρ ἐμοῦ Γαβριήλ ἀρχιερέως.*

Ἐπὶ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ῥαφαήλ Β', ὃν ὄτε Μαθᾶς καὶ ὁ Γεδεῶν φέρουσι πατριαρχεύσαντα ἀπὸ τοῦ 1603 μέχρι τοῦ 1607 ἢ 1608², ὁ Γαβριήλ ἀναφέρεται ὡς μὴ κατέχων πλέον τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον τῆς Ἄνδρου, ἀλλ' ὡς πρόωπν Ἄνδρου προβάλλεται ὑποψήφιος πρὸς κατάληψιν τῆς χηρευούσης μητροπόλεως Νάξου, κατὰ τὴν ἔξῃς περᾶξιν, ἣν διέσωσεν ἡμῖν ὁ Δοσίθεος Ἱεροσολύμων ἐν τῇ Νεμικῇ του Συναγωγῆ:

«† Τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Παροναξίας πρόωπν κυρίου Ἰωσήφ οἰκειοθελῶς μετατεθέντος εἰς τὴν ἀγιωτάτην ἀρχιεπισκοπὴν Σαντορίνης, ὡς φαίνεται ἐν τῷ σημειώματι τῶν ψήφων αὐτοῦ, καὶ ταύτης τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Παροναξίας, δίχα γνηαίου προστάτου ἐναπομεινάσης, συνελθόντες ἡμεῖς οἱ καθευρεθέντες ἀρχιερεῖς, προστάξει

1. Ἐπώνυμον Φυμῆς δὲν ἀπανάταται σήμερον ἐν Ἄνδρῳ. Σφῆξεται ὅμως ἐν Κορθίῳ ἐπώνυμον Φίφης, ἐπῆρξε δὲ καὶ ἐπίσκοπος Χριστοῦπόλεως Λεόντιος Φίφης. Βλ. *Δημητρίου Π. Πασχάλη*, Ἄνδρου Ἱεράρχαι. Ἀνέκδοτον κατὰ τὸ πλεῖστον.

2. Βλ. καὶ Ἱστορίαν τῆς νήσου Ἄνδρου ὑπὸ *Δημητρίου Π. Πασχάλη*, τ. Α', ἐν Ἀθῆναις, 1925, σ. 664-668.

3. *Ζ. Μαθᾶ*, Ἱστορικός κατάλογος πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, σ. 119 ἐκδ. Β'. — *Μ. Γ. Γεδεῶν*, Πατριαρχικοὶ Πίννακες, σ. 543-4.

τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότη τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Ῥαφαήλ, ἐν τῷ πανσέπιῳ θεῷ ναῶ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, ἐπὶ νεῷ πατριαρχεῖῳ, ἐποιήσαμεν ψήφους κανονικὰς δι' αὐτὴν τὴν ἀγιωτάτην μητροπόλιν, ἐν αἷς πρῶτον μὲν ἐθήκαμεν τὸν θεοφιλέστατον πρῶτον Ἀνδρῶν κύριον Γαβριήλ, δευτέρου τὸν δσιώτατον πρωτοσύγκελλον παπᾶ κύριον Ἰγνατίου, καὶ τρίτον τὸν δσιώτατον κ̅ρ̅ Μακάριον. Ὅθεν καὶ κατεστρώθη ἐν τῷ παρόντι ἱερῷ κώδικι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας εἰς δήλαοι καὶ ἀσφάλειαν. Ἐνεῖται Ἰσιεΐ, ὀκτωβρίῳ, ἰνδικτιῶνος ε΄. †

Τὸ ἔτος Ἰσιεΐ ἀπὸ κοσμογονίας ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ χριστιανικὸν 1608.

Ἐν τούτοις ἐπὶ τῆς δευτέρας πατριαρχίας Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως (1621—1623) ὁ Γαβριήλ φαίνεται κατέχων καὶ αὐτὴς τὴν ἐπισκοπὴν Ἀνδρῶν, ἣν Κύριλλος ὁ Λούκαρις¹, προήγαγεν εἰς ἀρχιεπι-

1. Περὶ τοῦ σοφωτάτου καὶ εὐκλεεστάτου πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως μετῴω ὁ φιλόσοφος ἀναγνώστης *Κωνσταντίνου Α'* τοῦ ἀπὸ Σιναίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, Συγγραφαὶ αἱ ἐλάσσονες, ἐν Κηπόλει, 1866, σ. 145-6. — *Ἀνδρονίκου Κ. Δημητρακοπούλου*, Κύριλλος ὁ Λούκαρις, ἐν Μαρίνου Π. Βρετόυ Ἐθνικῷ Ἡμερολόγιῳ, ἔτ. 1870 (ἐν Παρισίοις), σ. 41 κ. ἑ. — *Τοῦ αὐτοῦ*, Προσθήκαι καὶ διορθώσεις εἰς τὴν Νεοελληνικὴν Φιλολογίαν, Κωνσταντίνου Σάθα, ἐν Λερισῶ, 1871, σ. 38 κ. ἑ. καὶ Ἐπανορθώσεις σφαλμάτων παρατηρηθέντων ἐν τῇ Νεοελληνικῇ Φιλολογίᾳ τοῦ Κ. Σάθα μετὰ καὶ πινων πρόσθηκῶν, Τεργέστη, 1872, σ. 26-28. — *Κ. Ν. Σάθα*, Νεοελληνικὴ Φιλολογία, σ. 238-247. — *Μάρκου Ρενιέζη*, Βίος Κυρίλλου Λουκάρεως. Συνεγραφή γαλλιστῶ καὶ μετεφράσθη ἑλληνιστῶ ὑπὸ *Κ. Παπαρηγοπούλου* πῶ. 1859. — *Trivier, Cyrille Lucar, sa vie et son influence*, Lausanne, 1877. — *Μ. Γ. Γεδεών*, Οἱ διδάσκαλοι τοῦ Λουκάρεως. Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια Κηπόλεως ἔτ. Θ' (1889), σ. 122 κ. ἑ. — *Δημητρίου Π. Πασχάλη*, Ματθαῖος ὁ Ἀνδρῶν, πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ἐν Ἀθήναις, 1901, σ. 20 μετὰ τῶν ἀυτόθι παραλοπιῶν. — *Δ. Σ. Μπαλάγρου*, Ἡ ὁμολογία Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, ἐν Ἀθήναις, 1906. — *Τοῦ αὐτοῦ*, Ἡ Λουκάριος Ὁμολογία, ἐν Ἀθήναις, 1907. — *Ἰερεμὴλ Βελαγιδιώτου* (νῦν μητροπολίτου Φαναρίου καὶ Θεσσαλιώτιδος), Ὁ κατὰ Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ἀδικος ἀναθεματισμός. Ἐν Ἀθήναις, 1906. — *Τοῦ αὐτοῦ*, Ὁ ἐθνομάρτυς πατριάρχης Κυρίλλος ὁ Λούκαρις, ἐν Ἀθήναις, 1906, καὶ Κύριλλος ὁ Λούκαρις, περιοδ. «Νέα Σιών Ἱεροσόλυμον», ἔτ. Ε' (1908), σ. 418-423. — *Χρυσόστομον Α. Παπαδοπούλου* (νῦν ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν), Κύριλλος Λούκαρις, ἐν Τεργέστη, 1907. — *Τοῦ αὐτοῦ*, Κυρίλλου Λουκάρεως πινὰς ὁμιλιῶν καὶ ἐκθέσεις ὀρθοδοξοῦ πίστεως. Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος Ἀλεξανδρείας, ἔτ. Ε' (1912), σ. 483-497. — *Κ. Γ. Δυόβουνιώτου* (Κωνστ. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων), Κύριλλος ὁ Λούκαρις. Ἐτος Σύνδεσμος Ἀθηνῶν, ἔτ. 1913, σ. 4-8,

σκοπήν κατὰ σχολὴν Φιλίππου τοῦ Κυπρίου ἔχον ὡδε: «Ὁ Ἄνδρου καὶ ἐτιμήθη εἰς ἀρχιεπισκοπήν παρὰ τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου Λουκάρεως», πιθανῶς τελευτῶντος τοῦ 1621 ἢ ἀρχομένου τοῦ 1622, διότι τῷ ἔτι τῷ αὐτῷ, μὴ μὲν Ἰανουαρίῳ ὁ Ἄνδρου Γαβριὴλ φέρεται συνυπογεγραμμένος μεταξὺ τῶν ἀρχιεπισκόπων ἐν τῇ πράξει ψηφίσεως μητροπολίτου Μεσημβρίας, μηνὶ δὲ αὐτῷ ἐν τῇ πράξει ψηφίσεως μητροπολίτου Εὐρίπου². Τότε δὲ πιθανῶς ὑπῆχθη ὑπὸ τὴν ἀρχιεπισκοπήν Ἄνδρου καὶ ἡ νῆσος Σύρος, ἀποσπασθεῖσα ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς Τξίας καὶ Θεσμίων, τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἄνδρου τιτλοφορουμένου *Ἄνδρου καὶ Σύρας*.

Ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ τῆς μονῆς Παναχράντου σώζεται γράμμα τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, ἐν ᾧ δηλοῦται, ὅτι ἐπὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἰερεμίου Β' τοῦ ἀπὸ Λαρίσσης γεγονότος, τοῦ ἐπικαλουμένου Τρανοῦ (1572—9 τὸ α', 1580—4 τὸ β' καὶ 1586—95 τὸ γ') ἐπειδὴ «τὸ ἐν τοῖς ὄρισις κείμενον τοῦ χωρίου Φάληκος μοναστήριον ἐπὶ ὀνόματι τιμώμενον τῆς Παναγίας, πρὸς τὴν ἀκρόρειαν τοῦ ὄρους, Καταφύγιον καλουμένην, ἀνεκτίσθη, καὶ ἀνεκαινίσθη, καὶ εἰς ὃ νῦν ὄραται κατεστάθη ὑπὸ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Ἄνδρου, τοῦ τότε καὶ νῦν Γαβριὴλ, οὗ δὴ καὶ κτήτορος, καὶ εὐεργέτου, καὶ ἐπιμελητοῦ γνωσθέντος... ἐδόθη αὐτῷ τῷ ἐπισκόπῳ ἄδεια καὶ ἐξουσία παρὰ τῆς συνόδου, ἅτε κτήτορι καὶ εὐεργέτῃ, διεξάγειν, καὶ διακρίνειν ὑπὸ τὴν αὐτοῦ ζήτησιν τὸ αὐτὸ μοναστήριον ἐφ' ὄρου ζωῆς αὐτοῦ εἰς ὅσα ψυχοφελῆ καὶ σωτήρια».

Ἐκ τοῦ γράμματος τούτου, οὐκ ὅμως ἡ χρονολογία ἀτυχῶς ἀποβαίνει ἀδιάγνωστος, ἅτε ἐξίτηλος ὑπὸ τῆς νοτίδος γενομένη, μανθάνομεν ὅτι τὸ μοναστήριον τῆς Παναχράντου ἀνεκτίσθη καὶ ἀνεκαινίσθη ὑπὸ τοῦ θεοφιλεστάτου Ἄνδρου Γαβριὴλ ἐπὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἰερεμίου Β' τοῦ ἐπικαλουμένου Τρανοῦ, ὅστις, ὡς γινώσκομεν, τρεῖς ἐπατριάρχευσεν, τῷ 1572 μέχρι τοῦ 1579 τὸ πρῶτον, τῷ

¹ Ὁ Κύριλλος Λούκαρις ὑπῆρξέ ποτε ἑξαρχος καὶ ὡς τοιοῦτος ἐπισκέφθη τὰς Κυκλάδας. Ἐν Ἄνδρῳ οὐδὲν μέχρι σήμερον ἀπῆντησα ἴχνη τῆς διαβάσεως αὐτοῦ. Ἐν Πάρῳ ρητῶς ἀναγράφουσι αἱ πηγαὶ τὰ περὶ τούτου.

1. Philippus Cyprii, Chronicon ecclesiae Graecae, Francouerae, 1679, σ. 26 (28). — Notitia, 13, 386, ἐν G. Parthey, Hieroclis Synœdemus et Notitiae Gr. episcopatum.

2. Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως, Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη, τ. Δ', σ. 11, 12, 13.

1580 μέχρι τοῦ 1584 τὸ δεύτερον καὶ τῷ 1586 μέχρι τοῦ 1595 τὸ τρίτον. Ἄρα ὁ Γαβριὴλ ἀνέκτισε καὶ ἀνεκαίνισε τὴν μονὴν Παναχρόντιου πρὸ τοῦ 1595.

Κατὰ δὲ τὸ μεταξὺ τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας ἐν Ἄνδρῳ ἀρχιερατείας τοῦ Γαβριὴλ χρονικὸν διάστημα τὸν θρόνον τῆς Ἐκκλησίας Ἄνδρου κατέλαβον τὸ πρῶτον μὲν ὁ Βαρθολομαῖος, εἶτα δ' ὁ Βενιαμὴν καὶ μετ' αὐτὸν ὁ ἀπὸ Σκύρου Νεόφυτος καὶ τοῦτον πάλιν διεδέχθη ἀνακτικῶς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον του, ὁ Βενιαμὴν, ὡς ἐφεξῆς λεπτομερέστερον θέλομεν ἴδει. Τὸν Βενιαμὴν δὲ διεδέχθη ὁ τὸ β' ἀρχιερατεύσας Γαβριὴλ καὶ τοῦτον ὁ Λογγίνος, ὅτε καὶ ἡ ἐπισκοπὴ Ἄνδρου προήχθη τῷ 1621 εἰς ἀρχιεπισκοπὴν ἐπὶ Κυρίλλου Λουκάρεως ¹.

Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας Θωμᾶς Ρόε, γράφων τῇ 27 ἰανουαρίου 1621 πρὸς τὸν λόρδον Ἄρουνδελ, λέγει ὅτι ταξιδεύων ἐκ Μεσσηνίας ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ἐπίσκοπον Ἄνδρου, ὁμῶς τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, καὶ ὅτι οὗτος ἦτο ἀνὴρ πολυμαθῆς καὶ γνώστης τῶν χωρῶν ². Βεβαίως δὲν πρόκειται περὶ τοῦ Ἄνδρου Γαβριὴλ. Οὐδεμίαν δ' ἀμφιβολίαν ὅτι ὁ συνταξιδεύσας μετὰ τοῦ πατέρος τῆς Ἀγγλίας ἦτον ὁ ὁρωμακοκαθολικὸς ἐπίσκοπος Ἄνδρου.

Τὸ πρόμνημονευθὲν ἀνέκδοτον σιγίλλωδες γράμμα τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου Λουκάρεως ἔχει ὡδε:

Κυρίλλος ἐξ ὀνόματος θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.
Ἐγὼ ἡμῶν μετριοτήτος συνοδικῶς προκαθημένης, συνεδριάζοντος αὐτῆ τοῦ τε μακαριωτάτου πατριάρχου Ἀντιοχείας κυροῦ Κυρίλλου καὶ τῶν καθυπερθεῖν ἰσοστάτων μητροπολιτῶν καὶ ὑπεριτίμων τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, τῶν θεοφιλεσιῶτων ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων, καὶ τῶν τιμιωτάτων καὶ λογιωτάτων κληρικῶν τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ γυναικῶν ἀρχιερατικῶν ἔχόντων, ἐνεφανίσθη εἰς μέσον γράμμα τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου κυρ. Ἰερεμίου, ἐν ᾧ δι' ὀλοποιεῖται, ὅτι τὸ ἐν

ἄνω εἰς τὴν σελίδα Α. *Ἐπιτομή* ἐν τοῖς Κωνσταντινίσις αὐτοῦ σημειωμένη χρονολογία 1521 τοῦ προβιβασμοῦ εἰς ἀρχιεπισκοπὴν τῆς ἐπισκοπῆς Ἄνδρου ἐτέθη βεβαίως ἐξ ἀδελφίας ἢ κατὰ τυπογραφικὸν παρόραμα ἀντὶ τῆς ὁρθότητος 1621.

² The negotiations of sir Thomas Roe, embassy to the Ottoman Portes during the year 1621 to 1628 inclusive. London, 1740, σ. 16.

τοῖς ὁμοίοις κείμενον τοῦ χωρίου Φάληκος μοναστήριον ἐπ' ὀνόματι τιμώμενον τῆς Παναγίας, πρὸς τὴν ἀκρόρειαν τοῦ ὄρους Καταφυγίου καλούμενον, ἀνεκτίσθη καὶ ἀνεκαινίσθη, καὶ εἰς ὃ νῦν ὁρᾶται καταστάθῃ ὑπὸ τοῦ θεοφίλεσιότου ἐπίσκοπου Ἀνόρου τοῦ τότε καὶ νῦν Γαβριήλ, οὗ δὴ καὶ κτήτορος, καὶ εὐεργέτου, καὶ ἐπιμελητοῦ τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου γνωσθέντος, κατὰ τὴν μαρτυρᾶν τῶν τότε ἐνταῦθα χρείας ἕνεκα καὶ ἀνάγκης παραγεγονότων ἀνδρῶν ὑπὲρ τοὺς εἴκοσι πατέρων ὄντων καὶ δύο τῶν ἱερέων, τοῦ τε οἰκονόμου κυροῦ Γεωργίου καὶ Πέτρου Μάνεση, ἐδόθη αὐτῶ τῷ ἐπίσκοπῳ ἄδεια καὶ ἐξουσία παρὰ τῆς συνόδου, ἅτε κτήτοσι καὶ εὐεργέτῃ, διεξάγειν, καὶ διακρίνειν ὑπὸ τὴν αὐτοῦ ζήτησιν τὸ αὐτὸ μοναστήριον ἐφ' ὄρου ζωῆς αὐτοῦ εἰς ὅσα ψυχωφελῆ καὶ σωτήρια, εἴτα δὲ μετὰ τὴν ἐντεῦθεν αὐτοῦ ἐκδημίαν εἶναι ὑπὸ τὴν διοίκησιν, καὶ διεξιγωγῆν, καὶ κυβέρνησιν τοῦ κατὰ καιροῦς ἡγουμένου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἀδελφῶν ἱερομονάχων καὶ μοναχῶν. Διὸ καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν, γράφουσα οὐνοδικῶς, ἔναποφαίνεται ἵνα, ἔπειτα ὁ ρηθεὶς ἐπίσκοπος ἐκ χρόνων πολλῶν μετέστη τῶν τῆδε, εἴη τὰ τότε γραφέντα καὶ βεβαιωθέντα ἀμετάτροπτα καὶ ἄλυτα μέχρι παντός, ὥστε κυβερνασθαι δηλονότι καὶ διοικεῖσθαι τὸ αὐτὸ μοναστήριον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἕξῃ παρὰ τῶν ἐν αὐτῷ ἑνασκουμένων ἱερομονάχων καὶ μοναχῶν καὶ τοῦ κατὰ καιροῦς ἡγουμένου, μὴ τολμῶντος τοῦ νῦν ἐπίσκοπου, καὶ τῶν μετέπειτα, διακρίνειν τί, ἢ δίκαια ἀπαιτεῖν παράλογα, καὶ καταπατεῖν αὐτό, καὶ ζημιοῦν, καὶ εἰσάγειν, καὶ ἐξάγειν ἡγουμένους, καὶ μοναχοὺς, ἐπὶ φθορᾷ μὲν καὶ λύσει τοῦ μοναστηρίου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ, ἐκπληρώσει δὲ τοῦ παραλόγου κακοῦ αὐτῶν θελήματος, ἐν βίβρι ἀργίας τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτῶν, καὶ ἀφορισμοῦ ἀλύτου τοῦ παρὰ θεοῦ παντοκράτορος· πρὸς δὲ τούτοις μηδεὶς τῶν κατὰ καιροῦς ἐπίσκοπων, ἢ ἱερομονάχων, ἢ ἰδιωτῶν, ἔχει ἄδειαν, ἢ ἐξουσίαν τινὰ ἀτοπιάσαι, ἢ ἰδιοποιηθῆναι τι τῶν τῆς μονῆς ταύτης πραγμάτων, κινήτων καὶ ἀκινήτων, ἐν ἀργίᾳ ἀσυγγνώστῳ καὶ ἀφορισμῷ ἀλύτῳ τῷ ἀπὸ θεοῦ. Ἔτι καὶ οἱ ἐν αὐτῷ σεβάσμιοι πατέρες ὀφείλουσι μνημονεῖν τοῦ ὀνόματος τοῦ κατὰ καιροῦς ἐπίσκοπου παρρησίᾳ, ἐπικαλεῖσθαι κατὰ τὸ ἔθος τὴν εὐλογίαν αὐτοῦ, καὶ παρέχειν αὐτῷ τὰς ἐξ ἀρχῆς εἰθισμένας τιμὰς, δηλαδὴ τὰς εὐλαβείας τὰς προσηκούσας.

Ἐπὶ γὰρ τούτῳ ἐνοράφη καὶ τὸ παρὸν τῆς ἡμῶν μετριότητος συνοδικὸν βεβαιωτήριον Γράμμα καὶ ἐπεδόθη τοῖς ἐν τῇ διάληθείσῃ σεβασμῆ μονῇ τῆς Παναγίας τοῦ Καταφυγίου ἑνασκουμένοις ὁσιωτάτοις ἱερομονάχοις καὶ μοναχοῖς, εἰς πλείονα καὶ διηνεκὴ τὴν ἀσφάλειαν. Ἐν ἔτει.... ἐν μηνὶ δεκεμβρίῳ, ἰνδικτιῶνος ε'.

† **Κυρίλλος ἑλέφ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.**

Τὸ ἔτος ἀναγράφεται ἀπὸ κοσμογονίας, ἀλλ' ἀποβαίνει δυσδιάγνωστον ἕνεκα τῆς ἐκ τῆς νοτίδος ἐπελθούσης βλάβης, ἢ δὲ ὑπογραφή τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου εἶνε ἐπιπεπασμένη χρυσοῦ κόνει.

Η΄

ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

Φέρεται ὁ Ἄνδρου Βαρθολομαῖος συνυπογεγραμμένος ἐν γράμμασι ἐκδεδομένῳ ἐπὶ τῆς δευτέρας πατριαρχείας Νεοφύτου Β΄ τοῦ ἀπὸ Ἀθηνῶν (1607—1612), φέροντι δὲ χρονολογίαν ζρκ^ο ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἀνιστοιχοῦσαν πρὸς τὴν ἀπὸ θεογονίας 1611.

Θ΄

BENIAMIN

(Περὶ τοῦ ἐπισκόπου Ἄνδρου Βενιαμὶν ἔχομεν τὰς ἑξῆς πληροφορίας, ἀρνούμενοι πολλὰς τούτων ἐκ γράμματος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Τιμοθέου Β΄ τοῦ ἀπὸ Παλαιῶν Πατρῶν γεγονότος (1612—1621).

Οὕτω κατὰ τὸ γράμμα τοῦτο τοῦ πατριάρχου Τιμοθέου Β΄, ἐν ᾧ ὁ ἐπίσκοπος Ἄνδρου Βενιαμὶν διῆγεν ἀταράχως ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ καὶ διετέλει ἐν πλήρει ἀρμονίᾳ καὶ εἰρήνῃ μετὰ τοῦ γέροντος αὐτοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Ἀθηνῶν Ανθίμου, ὑφ' ὃν ὑπήγετο ἡ ἐπισκοπὴ Ἄνδρου, ὁ πατριάρχης Νεόφυτος ὁ Β΄ εὐθὺν τὸν ποτὲ Σκύρου ἐπίσκοπον Νεόφυτον, ἀρεγόμενον καὶ διψῶντα τῆς ἐπισκοπῆς Ἄνδρου, ἔλαβε παρ' αὐτοῦ ὅσα φλωρίᾳ ἠθέλησε, καὶ αὐθαιρέτως καὶ ἐφ' ὕβρει τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμίων προέβη εἰς τὴν καθάρσειν τοῦ Βενιαμίν, καὶ ταῦτα ἀπόντος τοῦ τε καθαιρεθέντος ἐπισκόπου καὶ τοῦ ὑφ' ὃν οὗτος ὑπήγετο μητροπολίτου Ἀθηνῶν Ἀνθίμου, ὃν ἐξηνάγκασε νὰ υπογράψῃ παρὰ τὴν ἰδίαν προαίρεσιν τὴν ἀνικανοκίην καθάρσειν καὶ νὰ ἐγκαταστήσῃ διὰ μεταθέσεως ἐπίσκοπον Ἄνδρου τὸν Σκύρου Νεόφυτον. Φαίνεται δ' ὅτι, ἐκπεσόντος μετὰ τινὰς μῆνας τῆς πατριαρχείας τοῦ Νεοφύτου Β΄ καὶ ἀνάξῃρθέντος εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τοῦ δυσμενέστατα πρὸς τὸν Νεόφυτον διακειμένου Τιμοθέου, ὁ μητροπολίτης Ἀνθιμος μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐνώπιον τοῦ τε πατριάρχου καὶ τῆς Συνόδου ἐξέθηκε τὸ ἄδικον τῆς πράξεως, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἐν τῷ γράμματι τοῦ πατριάρχου Τιμοθέου φράσεως «ὡς ἐπισιῶθημεν ἀπὸ ζώσης φωνῆς αὐτοῦ».

Τούτου ἕνεκα ὁ πατριάρχης Τιμόθεος κοινῇ συνοδικῇ γνώμῃ ἐπινορθῶν τὸ ἐπιγεγόμενον ἀδίκημα ἀποφαίνεται ἵνα ὁ μὲν Βενιαμίν, ὡς παρὰ κανόνας καθαιρέθῃς, εἴη συγκεχωρημένος καὶ λελυμένος τῆς κατ' αὐτοῦ καθαιρέσεως, ἐπανερχόμενος δ' ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ἀνακτῶν τὸν θρόνον τῆς ἐπισκοπῆς του καλῆται καὶ ὀνομάζῃται γνήσιος καὶ καθολικὸς ἐπίσκοπος Ἄνδρου, ὡς καὶ πούτερον, μενούσης ἀκύρου καὶ ἀνισχύρου τῆς ὁπωςδήποτε ἐκφωνηθείσης καθαιρέσεως κλπ., ὁ δὲ προσηρθεὶς πρώην Σκύρου Νεόφυτος, ὡς μηδεμίαν μετοχὴν ἔχων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ἄνδρου, ἀπέλη μακρὰν ἀπ' αὐτῆς ¹.

Ἐν τούτοις ἡ καθαιρέσις τοῦ Βενιαμίν δὲν φαίνεται νὰ ἐπῆλθεν ἄνευ σοβαρῶν κατ' αὐτοῦ αἰτιάσεων. Πιθανώτατα ἡ κατ' αὐτοῦ κατηγορία νὰ ἐλλαστουργήθη συκοφαντικῶς καὶ νὰ ἦτο ἀποτέλεσμα μηχανοραφίας σκευωρηθείσης ὑπὸ προσωπικῶν του ἐχθρῶν, ἀλλὰ τὸ γεγονός εἶνε ὅτι ὑπεβλήθη πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἀναφορὰ ἐναντίον του ἐκ μέρους κατοίκων τῆς νήσου Ἄνδρου, κατηγορούντων τὸν Βενιαμίν ὅτι ἐάλω ἐπὶ πορνείᾳ ². Λαμβαιόμενου δ' ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ Βενιαμίν, ἐπανακτῆσας τὴν ἐπισκοπὴν Ἄνδρου, ἠναγκάσθη μετὰ τινα εἴη νὰ παραιτηθῇ ταύτης οἰκειοθελῶς διὰ τὰ ἐπιβαρύνοντα αὐτὴν ὑπερογκα χρέη, ἀνερχόμενα εἰς 80 καὶ πλέον χιλιάδας ἀσπρων, ἀτινα ὁμολόγει ὁ ἴδιος ὅτι δὲν ἤδυνατο νὰ πληρώσῃ, εἶνε πιθανὸν ὅτι ἔκτοτε καθυστέρει τὰς κανονικὰς πρὸς τὸ πατριαρχεῖον εἰσφορὰς του. Πάντως δὲ θὰ συνετέλεσε καὶ τοῦτο εἰς τὴν ἔκπτωσίν του, διότι εἶνε γνωστὸν ὅτι καὶ ἄλλοι ἐπίσκοποι ἐξέλεσον τότε τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικῶν των λόγῳ καθυστηρησεως τῶν ὑποχρεωτικῶν εἰσφορῶν των πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον, ἐννοοῦν νὰ ἐφαρμοσθῇ αὐστηρῶς τὴν ἕως τότε

1. *A. Γρ. Καμπούρογλου*, Ἱστορία τῶν Ἀθηναίων, τ. Β', σ. 140, ἐν δημοσιευομένῃ ἀνακρινώσει *Μανουὴλ Γ. Γεδεών*. — *Τοῦ αὐτοῦ*, Μνημεῖα τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων, τ. Β', σ. 360. — *Δημητρ. Παπαγεωργίου*, Ἱστορία τῆς Σκύρου, ἐν Πάτραις, 1909, σ. 132. — *N. A. Βέη*, ἐνθ. ἀν., σ. 212. Μὴ ἀκριβολογῶν ὁ Σάθας ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσῃ ἀναγραφῇ τῆς καλουμένης «*Νομικῆς Συναγωγῆς*» τοῦ Ἱεροσολύμων Δοσιθέου Νοταρᾶ δημοσιεύει περίληψιν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐνταῦθα πατριαρχικοῦ γράμματος, ἐν ἧ ὁ ἐπίσκοπος Βενιαμίν καλεῖται ἀρχιεπίσκοπος καὶ ἡ ἐπισκοπὴ Ἄνδρου ἀρχιεπισκοπὴ, ἐνῶ αὐτὴ ἦτο εἰσέτι ἐπισκοπὴ, ἄτε προαχθεῖσα εἰς ἀρχιεπισκοπὴν τῷ 1621 ἢ 1622. *K. N. Σάθα*, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, τ. Γ', σ. 559. Βλ. καὶ *Θ. Ν. Φιλαδέλφους*, Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας (1400 - 1800), τ. Α', ἐν Ἀθήναις, 1902, σ. 234.

2. *K. N. Σάθα*, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, τ. Γ', ἐν Βενετίᾳ, 1872, σ. 557.

~~παραινεμένην διάταξιν περὶ ἀνελλιπούς καταβολῆς ἐκ μέρους τῶν ἐπισκόπων τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος κανονικῶν εισφορῶν ἢ ἀποκοπῶν τῶν.~~
 Ἐὰ δὲ γραφόμενα ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Τιμοθέου, ὅτι ὁ Νεόφυτος Β' δωροδοκηθεὶς καθήρσεν ὅλως ἀναίτιως τὸν Βενιαμὶν καὶ μετέθεσιν ἀντ' αὐτοῦ εἰς Ἄνδρον τὸν ὑπερθεματίσαντα ἐπίσκοπον Σκύρου, εἶνε μᾶλλον λαιδοραὶ τοῦ πατριάρχου Τιμοθέου, ἔχθιστα διακεκμένου πρὸς τὸν προκάτοχον αὐτοῦ, ἴσως δὲ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν ἐπίσκοπον Νεόφυτον, ὅστις εἶνε βέβαιον ὅτι καὶ ὑπὸ ἀρετῶν κατεκοσμεῖτο οὐ τῶν κοινῶν καὶ παιδείας ἠμυοῖρει ἀμφιλαφοῦς, καθάπερ ἔκ τε τῶν πράξεων αὐτοῦ περιτράνωσ ἐλέγχεται καὶ ἐκ τῶν σχέσεων καὶ τῆς ἀλληλογραφίας πρὸς τὸν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους διαπρεπέστατον ἐν σοφίᾳ Μάξιμον τὸν Μαργούνιον, Κυθήρων ἐπίσκοπον, προσφωνοῦντι τὸν Νεόφυτον **φωστῆρα σοφώτατον καὶ κατὰστατον οὐρανόν.** Τοιοῦτος ὧν ἀνὴρ ὁ Νεόφυτος πάντως δὲν ἠθέλεν ἐκτραχηλισθεῖ ὑποβιβάζων ἐπὶ τοσοῦτον ἑαυτὸν καὶ χορήμασιν ἐξωνούμενος τὴν ἐπισκοπὴν Ἄνδρου, ὡς ὁ ἔσχατος τῶν σιμωνιακῶν.

Καὶ ἡ μὲν ἐπὶ Νεοφύτου Β' καθαίρεσις τοῦ Βενιαμὶν ἐγένετο ἐν ἔτει 1611, μηνὸς Ἰουλίου τρίτῃ, τρίτῳ ἔτει τῆς Ἰνδικτιῶνος, ἡ δὲ ἐπὶ Τιμοθέου Β' ἀθώωσις καὶ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Ἄνδρου παλινόρθωσις αὐτοῦ ἐγένετο μετὰ ἑξάμηνον περίου, ἤτοι ἐν ἔτει 1612, μηνὶ Ἰανουαρίῳ, πέμπτῳ ἔτει τῆς Ἰνδικτιῶνος.

Ὁ Ἄνδρου Βενιαμὶν φέρεται συνυπογεγραμμένος ἐν δυοῖς γραμμασίαι ἐπὶ πατριάρχου Τιμοθέου Β' γεγονόσιν ἐν ἔτει 1613. Μνημονεύεται δὲ μετὰ καὶ ἄλλων ἱεραρχῶν ἐν τῷ βρεβίῳ ¹ τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Πάτμῳ ἱεροῦ μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ὡς ἑξῆς:

1. Ἐκκλησιαστικὴν *Μάτρικα* (τῆς ἐν Καρθαγένῃ καν. ΑΓ'), *Βρεβίον* καὶ *Τίτλον* ἢ *Βιβλίον* ἀπλῶς ὀνόμαζον πάλαι οἱ θεῖοι καὶ οἱ τῶν ἱερῶν κανόνων ἐρμηνευταὶ τὸ παρ' ἡμῖν καλούμενον *Κτηματολόγιον*, τὸ ὁποῖον κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας πάντες οἱ προϊστάμενοι εὐαγῶν καταστημάτων ἦσαν ὑπόχρεοι νὰ κριτώσιν, ἀπογράφοντες ἐν αὐτῷ πιστῶς καὶ ἐλακτιβῶς ὅλα τὰ εἰς τὸ ὑπ' αὐτῶν διευθυνόμενον ἱερὸν ἴδρυμα ἀνήκοντα πράγματα. Ὅθεν ἡ περὶ Κτηματολογίου ἰσχύουσα παρ' ἡμῖν διάταξις πηγάζει ἐκ κανονικῆς ἐκπάλαι ἐπιθεβλημένης ὑποχρεώσεως τοῖς μοναστηρίοις καὶ ἱεροῖς ἐν γένει ἰδρύμασιν. Ἐν τῷ βρεβίῳ ἀνεγράφοντο καὶ τὰ ὀνόματα τῶν κατὰ καιροὺς ἀποθνησκόντων ἀδελφῶν τοῦ μοναστηρίου.

«1623 σεπτεμβρίῳ 10 ἐκοιμήθη ὁ ἀρχιερεὺς ᾿Ανδρου Βενιαμῆς ὁποῦ ἤρχετο ἀπὸ τὸν ἅγιον Τάφον»¹

Τὸ σημεῖωμα τοῦτο εἶνε πολὺτιμον, διότι ἐξ αὐτοῦ μανθάνομεν ἀφ' ἐνὸς μὲν τὸ ἔτος τοῦ θανάτου τοῦ ἐπισκόπου Βενιαμίν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι οὗτος ἔζη ἀκόμη καθ' ὃν χρόνον ὁ Γαβριήλ εἶχε τὸ δεύτερον ἀναλάβει τὴν ἐπισκοπὴν ᾿Ανδρου, προαχθεῖσαν μάλιστα ἐπὶ τῆς δευτέρας ταύτης ἀρχιερατείας του εἰς ἀρχιεπισκοπὴν τῷ 1621 ἢ 1622. Ἐπὶ πλέον δὲ ἐκ τοῦ σημειώματος τούτου τεκμαιρόμεθα ὅτι ὁ ἐν ἔτει 1619 (†1619), Ἰουνίου κ' παραιτηθεὶς ἀνώνυμος ἐπίσκοπος ᾿Ανδρου, ὅστις δι' ἰδιοχείρου γραμματος δηλοῖ ὅτι *διὰ ὑπέρογκα χρῆη καὶ δι' ἄλλα βάρη τοπικὰ καὶ συχνοὺς ἐπηρεασμοὺς καὶ ἐπιβολὰς ποιεῖται παραίτησιν οἰκειοθελῆ καὶ ἀβίαστον τοῦ θρόνου αὐτοῦ καὶ δίδωσιν ἄδειαν τῷ πανιερωτάτῳ . . . μητροπολίτῃ ᾿Αθηνῶν χειροτονῆσαι ἕτερον . . . ἐπίσκοπον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ᾿Ανδρου* εἶνε αὐτὸς οὗτος ὁ Βενιαμίν², ὅστις παραιτηθεὶς τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου του ἀπῆλθε μετὰ τινα χρόνον εἰς Ἱεροσόλυμα εἰς προσκύνῃσιν τοῦ Παναγίου Τάφου, ὅθεν ἐπανακάμπτων ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν εἰς Πάτριον τῇ 10ῃ σεπτεμβρίου 1623. Τὴν ὑπόθεσιν δὲ ταύτην μεταβάλλουσιν εἰς πεποίθησιν τὰ γραφόμενα αὐτοῦ περὶ συχῶν ἐπηρεασμῶν καὶ ἐπιβουλῶν ἐναντίον του, αἵνα ἀναμνησκουσι τὴν κατ' αὐτοῦ ἐξυφανθεῖσαν δολοπλοκίαν, ἣς ἐπέφερε τὴν ἐπὶ Νεοφύτου Β' ἔκθεσμον καθύψεσιν του. Φαίνεται ὅτι οἱ παλαιοὶ συκοφάντοι μὴ ἀποκαμόντες ἐξηκολούθουν μηχανορραφοῦντες ἐναντίον του.

Γράμμα τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Τιμοθέου Β' περὶ ἀθώωσης τοῦ ἐπισκόπου ᾿Ανδρου Βενιαμίν.

† Τιμόθεος ἐλέφ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Εἰ καὶ ἄλλα πολλὰ προέβησαν καὶ ἐγένοντο ἀπερισκέπτως ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ πρὸ ἡμῶν πατριάρχου κυρ Νεοφύτου, ἀλλὰ μᾶλλον

1. Δημητρίου Καλλιμάχου, Πατριακῆς Βιβλιοθήκης Συμπλήρωμα. «Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος» Ἀλεξανδρείας ἔτ. 1913, σ. 533.

2. Ὁ κατὰ τὰ ἄλλα λίαν ἀκριβολογῶν Μανουὴλ Γεδεῶν ὀνομάζει καὶ οὗτος ἐξ ἀνεπιστάσις τὸν Βενιαμίν ἀρχιεπίσκοπον, παρασυρθεὶς πιθανῶς ἐκ τοῦ Σάθα. Βλ. Μ. Γ. Γεδεῶν, Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἀθηνῶν, ἐν Δ. Γρ. Καμπούρογλου Μνημείους Ἱστορίας Ἀθηναίων, τ. Β', σ. 253.— Νικ. Α. Βέης, ἐνθ. ἀν. σ. 211.

κῶν ἄλλων τοῦτο τὸ κατὰ τοῦ ἐπισκόπου Ἄνδρου ὑπερέχει καὶ γὰρ αὐτοῦ τοῦ πτωχοῦ Βενιαμὶν ἀπαράχως διάγοντος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ, καὶ εἰρηνικοῦ ὄντος μετὰ τοῦ γέροντος αὐτοῦ ἱερωτάτου πρόων Ἀθηνῶν κύρ Ἀνθίμου, ὁ πατριάρχης ἐκεῖνος κύρ Νεόφυτος, εὐρών τὸν ποτὲ Σκύρου, ὄνοματι καὶ αὐτὸν Νεόφυτον, δοεγόμενον καὶ διψῶντα τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης Ἄνδρου, ἔλαβε παρ' αὐτοῦ φλωρία ὄσα ἠθέλησε, καὶ πρῶτον μὲν, μὴ οὔσης τελείας συνόδου ἀρχιερατικῆς, καθαιρέσιν κατὰ τοῦ Ἄνδρου κύρ Βενιαμὶν παρ' ἰκανόνας κατεψηφίσαιτο, καὶ ταῦτα ἀπόντος αὐτοῦ τε τοῦ ἐπισκόπου Βενιαμὶν, καὶ τοῦ ἱερωτάτου αὐτοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν, ἔπειτα δὲ δι' οἰκειοχείρου αὐτοῦ γράμματος διεμήνυσε τῷ ἱερωτάτῳ αὐτῷ Ἀθηνῶν συναῖσαι τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους εἰς τὸ ἀναπληρωθῆναι τὸν δωδέκατον ἀριθμὸν τῆς συνόδου καὶ βεβαιωθῆναι τὴν ἐκφωνηθεῖσαν καθαιρέσιν, καὶ εἶτα λόγῳ μεταθέσεως ἀποκαταστήσαι αὐτὸν τὸν Σκύρου Νεόφυτον ἐπίσκοπον Ἄνδρου, ὡς ψηρισθέντα καὶ ἐλεγέντα δῆθεν παρ' αὐτοῦ, ὅπερ καὶ ἐγένετο, μὴ δυναμένου ἀνταπεῖν τοῦ μητροπολίτου αὐτοῦ, Ἀθηνῶν. ὡς ἐπιστώθημεν ἐπὶ συνόδου ἀπὸ ζώσης φωνῆς αὐτοῦ· καὶ ἐπειδὴ ἐκ τούτων πάντων ἐφάνη καὶ ἀπεδείχθη, ὅτι πάντα ταῦτα κακῶς καὶ παρὰ κανόνας ἐγένοντο, τούτου χάριν ἢ μετριότης ἡμῶν, γνώμη κοινῇ συνοδικῇ τοῦ τε μακαριωτάτου καὶ σοφωτάτου πάπα καὶ πατριάρχου Ἀλεξάνδρειας καὶ κριτοῦ τῆς οἰκουμένης κύρ Κυρίλλου, καὶ τῶν παρατυχόντων ἱερωτάτων ἀρχιερέων, καὶ ὑπεριμένων, τῶν ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν αὐτῆς ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, καὶ τῶν τιμωτάτων καὶ λογιωτάτων κληρικῶν τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, τῶν καὶ γνώμης ἀρχιερατικῆς ἐχόντων, καὶ κατὰ Πνεῦμα υἱῶν ἀγαπητῶν αὐτῆς, γράφει καὶ ἀποφαίνεται ἐν ἀγίῳ Πνεύματι, ἵνα ὁ μὲν θεοφιλέστατος κύρ Βενιαμὶν, ὡς παρὰ κανόνας καθαιρευθεὶς, εἴη συγκεχωρημένος, καὶ λελυμένος τῆς κατ' αὐτοῦ καθαιρέσεως, καὶ ἔχη τὸ ἐνεργοῦν τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ, καὶ τὸν θρόνον τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ καλῆται, καὶ ὀνομάζεται γνήσιος καὶ καθολικὸς ἐπίσκοπος Ἄνδρου, ὡς καὶ πρότερον, μενούσης ἀκύρου καὶ ἀνισχύρου τῆς ὅπως δήποτε ἐκφωνηθείσης καθαιρέσεως ὀφειλόντων καὶ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ εὐρισκομένων ἐντιμοτάτων κληρικῶν, εὐλαβεστάτων ἱερέων, χρησιμωτάτων ἀρχόντων, καὶ παντὸς τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ, αὐτὸν καὶ μόνον τὸν θεοφιλέστατον κύρ Βενιαμὶν γινώσκειν γνήσιον, καὶ καθολικὸν ἐπίσκοπον Ἄνδρου, καὶ τιμᾶν, καὶ ἀγαπᾶν αὐτόν, καὶ πᾶσαν εὐπέθειαν καὶ ὑποταγὴν ἐπιδεικνύειν καὶ παρέχειν πρὸς αὐτὸν εὐγνωμόνως, καὶ εὐπειθῶς, ἅπαντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ αὐτοῦ εἰσοδήματα, καὶ δικαιοῦματα, τὰ ἀπὸ τε κανονικῶν τῶν ἱερέων, συνοικεσίων, πανηγύρεων, ζητίας, καὶ τῶν λοιπῶν συνήθων τῷ τόπῳ, ἔχοντα καὶ ἄδεια ἐκτελεῖν ἐν αὐτῇ ἅπαντα τὰ ἀρχιερατικά, καὶ χειροτονίας ποιεῖν, καὶ ἱεουργεῖν, μετὰ καὶ τῆς τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρόσεως, κατὰ τὴν περίληψιν τῆς πράξεως ἑαυτοῦ, ὁ δὲ προδῆθεις ποτὲ Σκύρου Νεόφυτος, ὡς μηδεμίαν μετοχὴν ἔχων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῇ Ἄνδρῳ,

μακρὰν ἀπέχη ἀπ' αὐτῆς· ὅς δ' ἂν ἔξ αὐτῶν τῶν ἐπαρχιωτῶν αὐτοῦ ἐναντίος φανῆι τούτῳ τῷ θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ Ἄνδρου κύρ Βενιαμίν, καὶ σκάνδαλόν τι προσεξήσῃ, ἢ συνδρομή, καὶ συμβοηθῆι αὐτῷ τῷ ποτὲ Σκύρου Νεόφυτῳ, ὁ τοιοῦτος, ἱερεὺς μὲν ὢν, ὡς ἄξιός καθαιρέσεως ἀργὸς ἔστω πάσης ἱεροπραξίας, λαϊκὸς δέ, ἀφωρισμένος ἀπὸ θεοῦ παντοκράτορος, καὶ κατηραμένος, καὶ ἀσυγχώρητος, καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος, καὶ ἔξω τῆς Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Οὕτως ἀπεφάνθημεν συνοδικῶς, καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου δῆλωσιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὼν συνοδικὸν ἀθωώσεως γράμμα, καὶ ἐπεδόθη τῷ θεοφιλεστάτῳ αὐτῷ ἐπισκόπῳ Ἄνδρου κύρ Βενιαμίν.

Ἐν ἔτει ζρξ', μηνὶ Ἰανουαρίῳ, ἰνδικτιῶνος ια' 1.

Παραίτησις
τοῦ ἐπισκόπου Ἄνδρου Βενιαμίν.

Διὰ τοῦ παρόντος οικειοχείρου μου γράμματος δηλοποιῶ διὰ τὸ χρέος τῶν ἑβδομήκοντα πέντε χιλιάδων ἀσπρων, ἃ χροσωσιῶ τῷ χρησιμωτάτῳ κυρ. Ἰωάννῃ τῷ Ὑψηλῶ καὶ κυρ. Δήμῳ Σαλλονικέως, καὶ τὰς ἑξ χιλιάδας τῆς ἐξαρχίας, ἅπερ οὐ δύναμαι πληρῶσαι, καὶ δι' ἄλλα βάρη τοπικὰ καὶ συχνοὺς ἐπηρεασμοὺς καὶ ἐπιβουλάς, ἃς ἀδυνατῶ ἔχω ὑποφέρειν καὶ κυβερνῆσαι, περὶ παραίτησιν οικειοθελῆ καὶ ἀβίαστον τοῦ θρόνου μου, καὶ δίδωμι ἄδειαν τῷ πανιερωτάτῳ μοι μητροπολίτῃ Ἀθηνῶν χειροτονῆσαι ἕτερον ἀντ' ἐμοῦ ἐπίσκοπον ἀναμφιβόλως ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ μου Ἄνδρου, ὀφείλοντα πρότερον πληρῶσαι πρὸς τοὺς εἰρημένους κυρ. Ἰωάννην καὶ κυρ. Δῆμον τὰς προειρημένας ὀγδομήκοντα χιλιάδας καὶ μίαν· ἂν δὲ τυχὸν θελήσω ὀφέποτε ἀθετῆσαι τὴν οικειοθελῆ μου ταύτην παραίτησιν, εὗροι μοι θεὸν μαχόμενον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως καὶ νὰ εἶμαι καὶ αὐτοκαθάρτετος, καὶ διὰ τὸ ἀληθὲς ἐγεγόνει ἡ παροῦσα παραίτησις ἐνώπιον τῶν κάτωθεν μαρτύρων.

Ἐν ἔτει ζρξζ', Ἰουνίῳ κ', ἰνδικτιῶνος β' († 1619).

I'

ΝΕΟΦΥΤΟΣ

Ὁ Νεόφυτος, ἐπίσκοπος ὢν Σκύρου, μετέβη εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ἄνδρου κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1611, ἀντὶ τοῦ καθαιρεθέντος, ὡς εἶδομεν, Βενιαμίν. Ἀλλὰ μετὰ ἑξάμηνον περίπου, ἐπανακτήσαντος τὸν ἰανουάριον τοῦ 1612 τὸν ἐπισκοπικὸν τοῦ θρόνον τοῦ Βενιαμίν, ὁ Νεόφυτος

1. Τὸ ἀπὸ κοσμογονίας ζρξ' (7120) ἔτος ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὰ ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως 1612 ἢ 1613.

διετέθη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Τιμοθέου Β' γὰρ ἐγκαταλείψῃ ἀμελλήτι τὴν Ἄνδρον.

Ἦν δὲ ὁ Νεόφυτος, ὡς καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν ἱστορήσαμεν, ἱεράρχης ἀρεταῖς κεκοσμημένος καὶ παιδείᾳ, ἐν ἀλληλογραφίᾳ διατελῶν μετ' ἀνδρῶν σοφῶν, ἐξαιρέτως τιμώντων αὐτόν, ἐν οἷς καὶ πρὸς τὸν περικλεῆ Μάξιμον τὸν Μαργουίνιον, Κυθήρων ἐπίσκοπον, ὅστις ἐπιστέλλων πρὸς τὸν Νεόφυτον προσφωνεῖ αὐτὸν *φωστῆρα σοφώτατον καὶ κατάστερον οὐρανόν* ¹.

ΙΑ

ΛΟΓΓΙΝΟΣ

Ὁ Ἄνδρου Λογγῖνος διεδέχθη πιθανώτατα τὸν παραιτηθέντα ἐν ἔτει 1619 Βενιαμίν. Φέρεται δ' ὁ Λογγῖνος ὑπογεγραμμένος ἐν ἔτει ζ' μαΐου κ' Ἰνδικτιῶνος δ' († 1621) συνοδικῶ σιγίλλῳ, ἀπόλυθέντι ἐπὶ τῆς Β' πατριαρχείας Κυρίλλου Α' τοῦ Λουκάρεως, δι' οὗ ἢ ἐν τῷ ἀγωνίῳ ὄρει σεβασμία καὶ θεία μονὴ τῆς Λαύρας, ὡς βασιλικὴ καὶ πατριαρχικὴ καὶ τῶν ἄλλων πασῶν μονῶν ὑπερτέρα καὶ πρωτεύουσα, κηρύσσεται αὐτοδέσποτος, αὐτόνομος, ἀδούλωτος καὶ ἀκατάπατος παρὰ παντὸς προσώπου ἀρχιερατικοῦ, ἱερατικοῦ, ἢ λαϊκοῦ, μηδεμίαν ἐφεξῆς, ἔστω καὶ τὴν ἐλαχίστην, ἔχοντας ἐπ' αὐτῆς ἀνάμixin ἢ ἄλλην οἰανδήποτε δικαιοδοσίαν οὔτε τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, οὔτε καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ὄρους.

Ἐν τῷ σιγίλλῳ τούτῳ φέρονται ὑπογεγραμμένοι κατὰ σειρὰν οἱ ἐξῆς: Ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Κύριλλος, ὁ πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Γεράσιμος, ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Θεοφάνης, ὁ Νικομηδείας Διονύσιος, ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Θεοφάνης, ὁ Νικομηδείας Διονύσιος, ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Θεοφάνης, ὁ Ἰωαννίνων

1. Περί Μάξιμου τοῦ Μαργουίνιου μετὶ τῶν φίλων ἀναγνώστης *Κ. Ν. Σάθα*, Νεοελληνικὴ Φιλολογία, σ. 212—218.—*Ἀνδρονίκου Δημητρακοπούλου*, Προσθήκαι καὶ διορθώσεις εἰς τὴν Νεοελληνικὴν Φιλολογίαν *Κ. Σάθα*, σελ. 19.—Κωνσταντίου Α' τοῦ ἀπὸ Σιναίου, Συγγραφαὶ Ἐλάσσονες, σ. 145.—*Ματθαίου Παρανίκα*, Περί Μάξιμου τοῦ Μαργουίνιου, ἐν περιοδ. τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλην. Φιλολογ. Συλλόγου, ἔτ. 1878.—*Τοῦ αὐτοῦ*, τοῦ Μάξιμου τοῦ Μαργουίνιου ἀνέκδοτοι ἐπιστολαί, ἐν «Σαββατιαῖα Ἐπιθεωρήσει» Κων)πόλεως, ἔτ. 1878.—*Χ. Π. Χαριλαμπάκη*, Μάξιμος ὁ Μαργουίνιος, ἐν περιοδ. «Κρητικὸς Ἀστὴρ», τ. Β', ἀριθ. 26—50.

Θεόκλητος, ὁ Τυρνόβου . . . , ὁ Παταλίας Νεόφυτος, ὁ Ἄνδρου Λογγίνος, ὁ Γαρδικίου Μελέτιος, ὁ Ἀδριανουπόλεως Παρθένιος, ὁ Γάνου καὶ Χώρας Ἰωαννίκιος, ὁ Ραιδεστοῦ Θεοφάνης, ὁ Διδυμοτείχου Λαυρέντιος, ὁ Ἀγχιάλου Παρθένιος . . . , ὁ Πρωταποστολάριος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἔχων καὶ τὰς γνώμας τοῦ Καραβιζύης, τοῦ Καφᾶ καὶ Φούλων καὶ τοῦ Τζίας καὶ Θερμίων ¹.

Ἐκ συνδυασμοῦ δὲ τῶν διαφορῶν χρονολογιῶν προκύπτει ὅτι ἡ ἐπισκοπὴ Ἄνδρου προήχθη εἰς τιμὴν ἀρχιεπισκοπῆς ἐπὶ Λογγίνου, ὅστις καὶ ὑπῆρξε πιθανώτατα ὁ πρῶτος ἀρχιεπίσκοπος Ἄνδρου.

¹Ἐν Ἄνδρῳ, Ἰανουαρίου φθίνοντος 1926.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Π. ΠΑΣΧΑΛΗΣ

1. Ἄλ. Ἐ. Λαυριώτου, Ἀνέκδοτα σιγίλλια ἀφορῶντα τὴν ἱστορίαν τοῦ ἁγίου Ὁρους Ἄθω. «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», ἔτ. IB' (1892), σ. 230.